

DEKLARACJA WOLNEJ NAUKI

**NAUKOWCY/NAUKOWCZYNIE,
STUDENCI/STUDENTKI POLSKICH UCZELNI,
PRACOWNICY/PRACOWNICE POLSKICH INSTYTUCJI NAUKOWO-BADAWCZYCH!**

Od kilku lat obserwujemy zmiany wprowadzane przez obecną władzę w naszym kraju. Nie omijają one uczelni wyższych i innych instytucji naukowo-badawczych. Pod pozorem reform w polskim systemie nauki i szkolnictwa wyższego, realizowane jest w praktyce przekonanie rządzących, że nauka nie powinna zajmować się otaczającym nas światem, a jedynie realizować ideologiczną, często antynaukową wizję kształtowania społeczeństwa i jego elit. U podstaw wielu wprowadzanych rozwiązań, leży także błędne, szkodliwe dla nauki i całego społeczeństwa przekonanie, że uczelnie i instytuty badawcze to fabryki innowacji i kadr dla biznesu, a podstawowym zadaniem naukowca jest zdobywanie punktów według zaplanowanego przez urzędników schematu. Takie podejście do funkcjonowania nauki i naukowców narodziło się zresztą już kilkanaście lat temu, a w ostatnim czasie zostało bezrefleksyjnie przełożone na szkodliwe rozwiązania. Uczelnie stają się w tym systemie korporacjami walczącymi o miejsca w niejasnych rankingach.

Już dziś jesteśmy świadkami katastrofy wielu dyscyplin i kierunków badawczych, umierania czasopism naukowych i wielu cennych inicjatyw, duszonych przez ministerialne wskaźniki i rozporządzenia. Widzimy, jak umiera uniwersytet jako przestrzeń dialogu, którego celem jest poszukiwanie prawdy i odpowiedzi na kluczowe dla człowieka pytania. To ambitne i niełatwe zadanie przynosi czasem trudne do zaakceptowania odpowiedzi, bez których jednak nie da się budować lepszej przyszłości.

Coraz częściej w murach polskich uczelni pojawiają się pseudonaukowe wypowiedzi i wydarzenia, a liczni przedstawiciele polskiej władzy pozwalają sobie na negowanie dobrobytu naukowców i niszczenie autorytetu polskich badaczy. Kłamstwo i manipulacja stały się normą, a społeczna rola nauki i intelektualnych elit została zmarginalizowana i jest niemal każdego dnia upokarzana. Wykorzystywana przez obecną władzę na masową skalę, dehumanizująca propaganda posługuje się na co dzień informacjami nieprawdziwymi, zmanipulowanymi, często uderzającymi w podstawy współczesnej nauki i niszczącymi zaufanie społeczeństwa do naukowców.

WZYWAMY

- **wszystkich pracowników/pracownice i studentów/studentki polskich uczelni i instytucji badawczych do przeciwstawienia się zmianom, które w perspektywie kilku lat doprowadzą polską naukę do katastrofy, a polskie społeczeństwo pozbawią intelektualnych i kulturalnych fundamentów. Zdajemy sobie sprawę z różnorodności polskiego świata naukowego i podziałów, które także w tej dziedzinie naszego życia społecznego znajdują swoje odbicie, ale bez wspólnego głosu polskich naukowców**

nie uda nam się zatrzymać pseudo-reform. Polska nauka czeka na zmiany, ale z pewnością nie takie, jakie od kilku lat serwują nam obecnie rządzący.

- naszych mistrzów/mistrzyni – polskich profesorów/profesorki, do zabierania głosu na forum uczelni, instytutów, a szczególnie w debacie publicznej. Działania obecnej władzy mają na celu wymianę naukowych elit na potulne i realizujące ideologiczny program przebudowy polskiego społeczeństwa w duchu najgorszych nacjonalistycznych, zamkniętych na świat wzorców i uprzedzeń. Prosimy was – nie bójcie się bronić wartości uosabianych przez uniwersytety: wolności myślenia i prowadzenia badań naukowych, nie bójcie się stawiać niewygodnych pytań i krytykować zła, którego jesteście świadkami.
- wszystkich, którzy doświadczają niepokojących zjawisk na polskich uczelniach lub są świadkami wydarzeń, wypowiedzi czy decyzji godzących w wolność nauki, podważających podstawy prowadzenia badań naukowych i działalności dydaktycznej czy wprowadzających do uniwersyteckiego świata pseudonaukę, ideologie religijne czy polityczne, do monitorowania i dokumentowania takich zjawisk, oraz przeciwstawiania się im słowem i czynem.
- wszystkich, którym drogie są wartości takie jak wolność, równość i sprawiedliwość, ale także szacunek i tolerancja dla wszystkich uczestników dyskursu publicznego oraz rozwój i postęp oparty na naukowych, rzetelnych podstawach, do wspierania naukowców w ich walce o te wartości i cele. Nauka, która ma czynić nasze życie lepszym, nie może kierować się ideologiami, uprzedzeniami, fanatyzmami religijnymi czy niczym nieograniczoną chęcią zysku.

NA JAKĄ WIZJĘ UCZELNI I NAUKI SIĘ NIE ZGADZAMY?

1. Nie zgadzamy się na dzielenie środowiska naukowego i stopniowe ograniczanie wolności badań i działalności naukowej np. poprzez manipulowanie ich finansowaniem.
2. Nie zgadzamy się na powoływanie na najwyższe stanowiska związane z zarządzaniem polską nauką i szkolnictwem wyższym osób nie posiadających odpowiednich kompetencji, a także kwalifikacji etycznych do kierowania tak ważnym, dla funkcjonowania państwa, obszarem.
3. Nie zgadzamy się na ideologiczne naciski na naukowców/naukowszynie i placówki naukowe, na próby ograniczania swobody wypowiedzi i kreowanie wrażenia, że są tematy i kierunki badawcze źle widziane przez instytucje państwowe lub wręcz zakazane.
4. Nie zgadzamy się na manipulowanie przez przedstawicieli władzy faktami naukowymi, posługiwanie się w debacie publicznej pseudonaukowymi kłamstwami i stawianie ich na równi z dorobkiem pokoleń naukowców/naukowczyń.
5. Nie zgadzamy się na niedofinansowanie polskiej nauki i szkolnictwa wyższego. Nie da się robić badań na najwyższym światowym poziomie bez ich odpowiedniego finansowania.
6. Nie zgadzamy się na system, w którym granty są wyznacznikiem jakości nauki zaś dla urzędników liczy się przede wszystkim ilość grantów, a nie badania, prowadzone przez naukowców/naukowszynie i ich efekty.
7. Nie zgadzamy się na system, w którym zasady zmieniają się niemal każdego dnia także w trakcie trwania konkursów, rekrutacji i ewaluowanych okresów. W ten

sposób nie można niczego dobrze zaplanować i zrealizować, ani dostosowywać się do urzędniczych pomysłów.

8. Nie zgadzamy się na system, w którym wymuszona mobilność kadr to recepta na wszelkie bolączki, a rodzina i chęć stabilizacji to tylko wymówki, a nie realne problemy. Obecna władza odmienia „rodzinę” przez wszystkie przypadki, ale naukowiec/naukowczyni ma błąkać się po świecie wyrwany z korzeniami.
9. Nie zgadzamy się na system, w którym nie dostrzega się, że młodzi naukowcy/naukowczynie borykają się z nieproporcjonalnie dużym odsetkiem problemów psychicznych, powodowanych przez niskie zarobki, rosnące obciążenia, zmieniające się jak w kalejdoskopie wymagania i brak perspektyw.
10. Nie zgadzamy się na nieracjonalne listy czasopism i wydawnictw, które świadczą nie o jakości nauki, ale przede wszystkim o wpływach prywatnych wydawnictw i korporacji.
11. Nie zgadzamy się na system, który nie rozumie, że ewaluacyjne algorytmy liczenia punktów nie wspierają interdyscyplinarności ani współpracy międzynarodowej, ale wręcz ją ograniczają lub nawet uniemożliwiają.
12. Nie zgadzamy się na system, który nie uwzględnia oczywistej dla każdego naukowca/naukowczynie konieczności finansowania krótkich konsultacji w innych ośrodkach, wyjazdów na konferencje i kwerendy. Bez tego innowacyjności z pewnością się nie podniesie.
13. Nie zgadzamy się na system, w którym nikogo nie obchodzi dydaktyka i jakość wykształcenia zdobywanego przez absolwentów uczelni, a o rozmowę czy dyskusje ze studentami/studentkami nikt już nie dba ponieważ to nie przynosi uczelni punktów.
14. Nie zgadzamy się na system, w którym uniwersytetami mają zarządzać dyktatorzy, a związki zawodowe i inne gremia uczelniane to przeżytek.
15. Nie zgadzamy się na system, w którym nie ma miejsca dla uniwersytetu jako instytucji kultury, w której powinno się nie tylko podążać za światowymi trendami, ale badać własne społeczeństwo i jego wytwory oraz prowadzić działalność popularyzatorską i edukacyjną.
16. Nie zgadzamy się na uniwersytet jako miejsce szerzenia nacjonalistycznych, ksenofobicznych, homofobicznych, transfobicznych czy antynaukowych poglądów, nawołujących do podziałów, prześladowań czy dyskryminacji ze względu na pochodzenie, płeć, orientację seksualną czy wyznanie.

CZEGO DOMAGAMY SIĘ OD RZĄDZĄCYCH?

1. Domagamy się rezygnacji z prób wprowadzania na polskie uczelnie pseudonauki i różnego rodzaju ideologii pod pozorem obrony wolności słowa i głoszenia poglądów.
2. Domagamy się ustanowienia adekwatnych dla poszczególnych dziedzin i dyscyplin naukowych metod ewaluacji pracy badaczy/badaczek i nauczycieli/nauczycielek akademickich.
3. Domagamy się rezygnacji z mechanizmów funkcjonowania polskiej nauki sprzyjających nieuczciwości oraz manipulacjom.

4. Domagamy się stabilnego i transparentnego finansowania badań naukowych, umożliwiającego planowanie ich rozwoju i stabilizującego pozycje polskich badaczy/badaczek w świecie nauki.
5. Domagamy się godnych zarobków dla polskich naukowców/naukowczyń i pracowników/pracownic nauki, dających im możliwość konkurencyjności z naukowym światem.
6. Domagamy się prawdziwego wsparcia dla młodych naukowców/naukowczyń, dającego im możliwość pogodzenia intensywnego życia zawodowego z rodzinnym.
7. Domagamy się całkowitego odrzucenia przez decydentów prób wpływania na funkcjonowanie polskich uczelni i instytucji badawczych poprzez manipulowanie ich finansowaniem.
8. Domagamy się porzucenia polityki dzielenia środowiska naukowego, deprecjonowania dorobku nauki i niszczenia intelektualnych autorytetów.
9. Domagamy się wypracowania nowoczesnego modelu uczelni, uwzględniającego doświadczenia świata naukowego, dającego rękojmię uczciwego i transparentnego funkcjonowania polskiej nauki.
10. Domagamy się zmian kształtujących polskie uczelnie jako ośrodki debaty i rozwoju społeczeństwa, promujących szacunek do różnorodności, budujących otwarte i solidarne społeczeństwo oraz jego elity.

DO CZEGO ZMIERZAMY?

1. Zmierzamy do zainicjowania prawdziwej debaty na temat przyszłości polskiej nauki i stworzenia wizji jej przyszłości w najbliższych dziesięcioleciach.
2. Zmierzamy do zbudowania mechanizmów oceny pracy naukowej, pozwalających na jej dokonywanie z uwzględnieniem specyfiki dziedzinowej.
3. Zmierzamy do odbudowania uniwersytetów jako miejsca dyskusji i wspólnego poszukiwania odpowiedzi na najważniejsze pytania stawiane przez współczesną naukę.
4. Zmierzamy do promowania partnerskich relacji mistrz-uczeń, opartych na zasadach mentoringu w miejsce relacji o charakterze feudalnym.
5. Zmierzamy do odbudowy społecznego zaufania do świata nauki i powrotu nauki do świata polityki, w którym podejmowane decyzje muszą opierać się na naukowych faktach i prognozach.
6. Zmierzamy do odbudowy systemu edukacji szkolnej, który musi nareszcie rozwijać w dzieciach i młodzieży kreatywność oraz chęć poznawania świata, a nie realizować ideologiczną wizję polityków.
7. Zmierzamy do zwiększenia nakładów na badania naukowe w Polsce, tak by polscy badacze/badaczki mogli/ły zacząć realnie konkurencyjnie z naukowcami/naukowczyniami z innych krajów.
8. Zmierzamy do opracowania standardów demokratycznego zarządzania uczelniami i placówkami badawczymi, z uwzględnieniem ważnej roli związków zawodowych i wszystkich gremiów wewnętrznych.

Inicjatywa Wolna Nauka

Kraków, 20 listopada 2020 r.